

ЭГЭШЭ АЛЁНУШКА ДҮҮХЭН ИВАНУШКА ХОЁР

(ОРОД ОНТОХОН)

I

Алёнушка гэжэ басагатай, Иванушка гэжэ хүбүүтэй үбгэ
намган хоёр ажаһууһан юм һэн ха. Тиигээд эхэ эсэгэ хоёр
һаһа дүүрэжэ, Алёнушка Иванушка хоюулхан түшэхэ
түрэлхидгүй, хүрэхэ хүршэнэргүй үлөө һэн ха

Тэдэнэр сагаан дайдаар зайжа ошобо.

Ута замаар, үргэн талаар ябажа ябаба, наранда
шарагдана, халуунда хатана. Иванушкын ундан хүрэбэ

— Эгэшэ Алёнушка, ундам хүрөө

— Хүлээ, дүүхэн, худагта хүрэхэбди

Теэд наран дээрэ, худаг холо, халуу шатаана, хүлһэн
бушхана

Дүүрэн уһатай үхэрэй хонхор мур байжа байба

— Эгэшэ Алёнушка, хороһу үхэрэй мур сооһоо

— Бү уу, дүүхэн, тугалхан болошохош

Иванушка эгэшынгээ үгэ дуулажа, тэдэнэр саашаа
ябаба

Тэдэнэй ябажа ябаханда, наран дээрэ, худаг холо, халуу
шатаана, хүлһэн бушхана

Дүүрэн уһатай адуунай хонхор мур байба

— Эгэшэ Алёнушка, уһууб адуунай мур сооһоо

— Бү уу, дүүхэн, унагахан болошохош. Иванушка һанаа
алдаад, тэдэ саашаа ябаба.

Сэбэр талаар, үргэн дайдаар тэдэнэр ябана, тиихэдэ
наран дээрэ, худаг холо, халуу шатаана, хүлһэн бушхана

Дүүрэн уһатай ямаанай хонхор мур байжа байба

Тэрэниие Иванушка хараһаар, эгэшэһээн асуунгүй,
тэрээнһээ гээгдээд, ямаанай мур сооһоо уужаржиба.
Уумсаараа эшгэхэн болошобо.

II

Алёнушка эрьежэ, дүүхэнээ ооглобо, тиихэдэнь Иванушкын орондо сагаахан эшэгэн гүйжэ ерэбэ. Юун эшэгэнэй ерэһые Алёнушка таажа мэдээд, уй-хай болобо. Модоной узуурта һуугаад, мууларлажа уйлана. Эрьен тойрон эшэгэниинь зүлгэ дээгүүр дэбхэрнэ

Замда ябаһан залуу хүбүүн зуг татаад, асууба

— Сэбэр басаган, юундэ уйланаш

Алёнушка тэрээндэ хохидолто ушараа хөөрэбэ. Залуу хүн наарлажа, дураа хүрэбэ хэбэртэй

— Сэбэр басаган, намда хадамда гарыш даа! — гэбэ ха.— Би шамайе дурлахашье, харалсахашье байхаб, эшэгыешни орхихогүйб: шини ябаһан газарта тэрэш ябалсаха

Алёнушка бодолһаналаа эрьюулээд, болоогэжэ зүбшөөбэ

Тэрэниие залуу хүбүүн өөртөө абаашаад, түрэ хурим эдижэ, түбшэн илдам һууба ха. Тиихэдэ эшэгэхэн тэдэнэй хажуугаар: саад соогуур зайлсаха, эгэшэ залуу хүн хоёртой эдихэ уухань сугтаа, тэдэнь тэрэнээ гамнадаг, тэбэрин байжа хөөршөөдэг байбад

Һайн зонууд харахадаа һаахарлажа баясадаг, ахиршуул харахадаа атаархадаг байба ха.

III

Залуу хүбүүн нэгэтэ агнуурида мордожо, Алёнушка эшэгэнтэээ гэртээ үлэбэ

Энээн тухайда ороолон мэдээд, Алёнушкые хосороохо гэжэ бодобо. Ороолон тэрээндэ үбшэ аһаһан байгаа. Алёнушка үбшэлжэ, үлбэгэр ба шэг алданги болобо

Тэндэ ороолон ерээд, хэлэбэ

— Хүсэлтэй һааш, сэбэр басаган, би шамайе аргалһуу

— Хүсэнэб,— гэбэ Алёнушка

— Зэ, наранай оромсоор, гол дээрэ ошоод, уһанда шунгаарай. Дахьяд ягаахан ба хүхюухэн болохош

Алёнушка ороолондо этигэжэ, боро хараанаар гол

дээрэ ошобо.Ороолон тэндэ хүлээжэ байһан байба. Алёнушкые барижа абаад, хүзүүндэнь томо шулуу зүүгээд, гол уруу түлхижэрхибэ. Алёнушка уһанай оёорто шэнгэжэ, шара элһэн дээрэ бууба

Тиэхэдэ ороолон Алёнушка боложо хубилаад, хубсаһыень үмдэжэ, гэртэнь ошобо

Хэншье ороолоние таяагүй. Залуу хүбүүн агнууриһаа ерэбэ — мүн лэ мэхэдэнь оробо

Гансал эшэгэхэн бүгэдые таажа мэдэнэ. Өөрөө уйдхарта дарагдажа, толгойгоо ганзагалаад, ухаа эдихэеэшье болишобо. Ходол голой эрьеэр гүйсэгөөжэ, гомдолтойгоор маарана: эгэшэеэ ооглоно

Тэрэниие ороолон бээдээ дуудаад туршана, тэрэнь ерэжэ үгэнэгүй

Стол дээрэ эдээ гаргаад, эдээлхээе һуубад, эшэгэхэн үгы байба

— Эшэгэмнай хаанаб? — гэжэ залуу хүн асууна.— Юундэ столдо ерэнэгүйб

— Би тэрэниие бү табигты гэб,— гэжэ ороолон хэлэбэ: — Маарахань намда хашартай болоо

Залуу хүбүүн гайхаад, юушье хэлэбэгүй

Үглөө үдэр боложо, мүн тэрэнэй агнуурида гарамсаар, ороолон эшэгэхэнэй хойноһоо мүрдэбэ. Гэтэжэ харахадань гол дээрэ гүйжэ ошоод, Алёнушкые дуудажа:

— Алёнушка эгэшэмни

тамаран гарышэрьедэ!

„Харыш,— гэжэ ороолон бодоно,— гэнтэ хүн дуулаа наа, тэрэнэй э н д э маарахые,— намда б э р х э юумэ болохонь!

Тиигээд эшэгэхэнээ хосоргохо гэжэ шиидэбэ.

Залуу хүбүүнэй агнууриһаа ерэхэдэ, мүнөөхи ороолон баалаад, аһалдаад, халабагүй: үүсэлэ, харин үүсэлэ эшэгээ

— Яагаабши, һамган,— гэбэ залуу хүбүүн,— юүндэ тиимэ һаналтай болобош

— Тэрэш намайе хашараагаа, жэрхэдэһэм хүрэнэ!

Гайхаба гэлыбэ залуу хүбүүн: эшэгэндээ дуратай, гамнадаг байһан һамган аад, гэнтэ үүсэлэ гэхэдээ яаба гээшэб! Арсалдаба, арсалдаба, ороолоние булижа шадабагүй

— Зай, шиниихээр болог даа! — гэбэ

Ороолон баярлажа, үндэр түүдэг носоохо, шэрэм тогоогоо халааха, булад хутага хурсадаха гэжэ захирба

Эшэгэхэн энэ ушарые дуулажа, үни болохоёо болёоб гэжэ мэдэхэдээ, залуу хүбүүндэ гүйжэ ошоод, хэлэбэ

— Залуу хүбүүн, табиш намайе гол тээшэ, шэнгэн уһаар ундалһууб, сэлмэг нараар сэнгэһүүб

Тэрэнь табиба

Эшэгэхэн гол дээрэ гүйжэ ошоод, эрье дээгүүр гунигтайгаар маараба:

— Алёнушка эгэшэмни,

тамаран гарыш эрьедэ!

Халуун галаа шатаагаа,

хара тогоо бусалгаа,

булад хутага хурсадхаа,

бодобол намайе үүсэлхээ!

Алёнушка эгэшэнь гол сооһоо тэрээндэ харюусаба:

— Ээ, Иванушка, энхэрhэн дүүхэмни!

Хүндэ шулуун хүзүүем дарана,

хүбхэн замаг хүлыем тушана,

элhэн шорой эльгыем хушана...

Эшэгэхэн уйлаад, гэдэргээ бусаба. Үндэр гэшхүүр дээрэ ороолон зогсонхой, өөрөө богоолнуудтаа ганирна

— Үндэр түүдэг шатаагаа гүт, шэрэм тогоо бусалгаа гүт, булад хутага хурсадхаа гүт? Эшэгээ үүсэлхээр үе болоо

Тэрэ эшэгэхэн залуу хүбүүндэ гүйжэ ошоод, дахяад гуйба

— Табиш даа намайе, гол дээрэ ошохом, шэнгэн уһаар ундалһуу, сэлмэг нараар сэнгэхүү

— Ошыш даа,— гэбэ залуу хүбүүн

Тиигээд өөрөө һанана: „Юундэ энэ эшэгэхэн ходо гол тээшэ гүйнэ ааб?“ Тиигээд аалихан хойноһоонь дахаба. Эшэгэхэн гол дээрэ гүйжэ ошоод, эрьеэр зубшажа, дахяад гунигтайгаар маарана, ооглоно:

— Алёнушка эгэшэмни,

тамаран гарыш эрьедэ!

Халуун галаа шатаагаа,

хара тогоо бусалгаа,

булад хутага хурсадхаа,

бодобол намайе үүсэлхээ

Тиихэдэ эгэшынь абьян уһан сооһоо харюусаба:

— Ээ, Иванушка, энхэрһэн дүүхэмни!

Хүндэ шулуун хүзүүем дарана,

хүбхэн замаг хүлыем тушана,

элһэн шорой эльгыем хушана...

Залуу хүбүүн шанга хоолойгоор хүнүүдые дуудаба.

Хүнүүд, тэрээндэ гүйлдэжэ ерэхээр, гол уруу нарин гүльмэ, торгон губшуур хаяад, Алёнушкые эрье дээрэ шэрэжэ гаргаба. Залуу хүбүүн хүзүүнэйнь шулууе һалгаагаад, өөрөө тэбэринэ, таалана, баярлажа хананагүй

Алёнушка амидыржа, урданайхиһаа һайхан болобо

Тэрээндэ мүнөө эшэгэхэн гүйжэ ерээд, баярлаһандаа замгүй дэбхэрнэ, харайна. Гурба удаа орондоглоод, дахин Иванушка дүүхэн болошобо

Юун болоһон ушарые залуу хүбүүн мэдэхэдээ, харатан ороолоние хашаһаа хамуурдаха, хара ойһоо саагуур намхалзама намаг уруу намнаха гэжэ захирба

Өөрөө Алёнушка Иванушка хоёртоёо урда мэтэ һуудал байдалдаа түбхинөө һэн ха.